

расширять компанию и производство, чтобы исключить «проседание» экономики предприятия в связи со спадом экономического спроса.

В качестве предложений по повышению доходов и рентабельности для АО «НАК «Казатомпром»» можно выделить: выход на новые, зарубежные рынки; возможное добавление еще одного вида деятельности, которое связано с основным видом деятельности.

Выход на новые внешние рынки позволит компании получить значительное увеличение клиентской базы. Кроме того, при выходе на зарубежный рынок прибыль предприятия и рентабельность его производства зависят не только от местного рынка, а это означает, что финансовое положение компании станет более стабильным, а также более гибким, с возможностью сосредоточиться на экономически выгодные рынки [4].

Возможное добавление еще одного вида деятельности, которое связано с основным видом деятельности, позволит предприятию увеличить свои доходы, при этом не прибегая к излишним затратам, и не меня кардинально политику своего производства.

Литература

- 1 Астринский, Д. Экономический анализ финансового положения предприятия/ Экономист. – 2019
- 2 Консолидированная финансовая отчетность АО «Национальная Атомная Компания «Казатомпром» [Электронный ресурс] – <https://www.kazatomprom.kz>
- 3 Беркстайн, Л.А. Анализ финансовой отчетности / Л.А. Беркстайн. - М.: Финансы и статистика, 2017
- 4 Крейнина, М.Н. Финансовое состояние предприятия. Методы оценки. / М.Н. Крейнина, 2020.

Сыздыков Б.Т., 1 курс (Қарағанды Бекетов университеті), Серік Г., 1 курс
(Университет Нархоз)

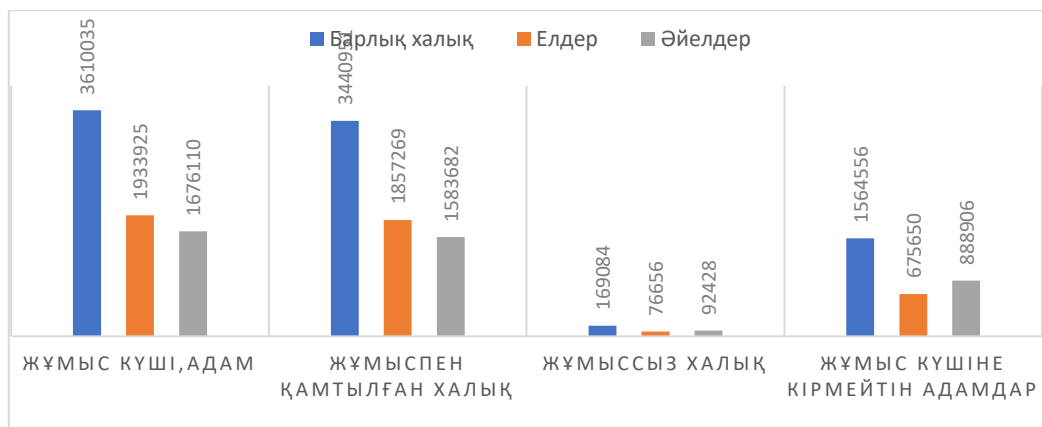
Ғылыми жетекші: э.ғ.к., профессор Шакеев С. С.

АУЫЛДЫҚ ЖЕРЛЕРДЕ ЖҰМЫСБАСТЫЛЫҚ МӘСЕЛелерінің алғышарттары

Ауылдық жерлер көптеген елдердің экономикасында маңызды рөл атқарады және еңбек ресурстарын дамыту үшін айтарлықтай әлеуетке ие. Бұл мақалада біз ауыл тұрғындарының жұмыспен қамтылуы мен еңбек жағдайларын жақсартудың негізгі сәттері мен перспективаларын қарастырамыз.

Жұмыспен қамту - бұл адамның өздеріне табыс әкелетін жұмысы немесе кәсібі бар жағдай. Бұл ұғым адамның белгілі бір міндеттерді немесе функцияларды орындай отырып, экономикалық қызметке қатысуын білдіреді, ол үшін ол сыйақы алады. Жұмыспен қамтудың маңызды аспектісі - бұл кәсіптің адамның біліктілігі мен мүдделеріне сәйкестігі, сонымен қатар өзін және отбасын қамтамасыз ету мүмкіндігі.

2023 жылғы 4 тоқсандағы Қазақстан Республикасы еңбек нарығының негізгі индикаторлар 1 суретте көрсетілген.

1 – сурет. Ауыл халқының еңбек көрсеткіштері.

Ескерту - Дереккөз:stat.gov.kz

Статистика деректері бойынша соңғы бес жылда елімізде жастарды жұмысқа орналастыру мәселесін шешуге 63 миллиард теңгеден астам қаржы бөлінді. Мамандар қазіргі уақытта жаңа жұмыс орындарын құрудан басқа, жастарға пайдалы дағдыларды дамытуға мүмкіндік беру қажет екенін атап өтті. Мысалы, икемді жұмыс кестесі, кәсіпті өзгерту мүмкіндігі және мансапты жаңа бағытта дамыту сияқты әлемдік жұмыспен қамту тенденцияларын бейімдеу маңызды.

«Қазақстанның еңбек нарығы 2023 – төмен өнімділік, жасырын жұмыссыздық, өңірлік теңсіздік» атты жарияланған есепте секторлардың иық тіресе қатар дамымауы, экономиканы мемлекеттендіру секілді бұрмалаулар экономиканың күрделілігін арттыруға, оны әртараптандыруға және оның тұрақты өсуіне мүмкіндік бермейтіні жазылған. Сарапшылардың сөзінше, соңғы жылдары белсенді түрде жүзеге асырылып жатқан «даму, индустрияландыру, же-ңілдетілген қаржыландыру бағдарламалары» түріндегі мемлекеттік құралдар экономика тетіктерінің тиімсіздігін көрсетеді. Мұның айқын көрінісін ауыл шаруашылығы қызметкерлерінің табысы төмен болғандықтан саудаға ағылып жатқанынан көруге болады. Дегенмен, мемлекет әлі де векторын өзгертер емес, себебі жоспарлы тәсіл мен нарықтық емес интервенцияларды қолдану азайған жоқ [1].

1. Жергілікті жұмыс күшін ынталандыру:

Ауылдық жерлерде еңбек ресурстарын дамытудың негізгі аспектілерінің бірі-жергілікті тұрғындарды өз жерінде қалуға және жұмыс істеуге ынталандыру. Бұл ауылшаруашылық кәсіпорындарын дамытуды, шағын бизнесті қолдау бағдарламаларын және жергілікті жұмысшыларды оқыту мен біліктілігін арттыруды қамтуы мүмкін.

2. Инфрақұрылым және еңбек нарығына қол жеткізу:

Еңбек ресурстарын табысты дамыту үшін ауылдық жерлерде жақсы дамыған инфрақұрылымды қамтамасыз ету, сондай-ақ еңбек нарықтарына қолжетімділікті қамтамасыз ету қажет. Бұған жол салу, телекоммуникацияны дамыту, ауыл шаруашылығы секторында жұмыс орындарын құру, сондай-ақ жұмыс күшінің көші-қонын қолдау шаралары кіреді.

3. Білім беру және кадрларды даярлау:

Маңызды аспектілердің бірі – ауылдық жерлерде білім беру және кадрлар даярлау. Жергілікті тұрғындар ауылда да, қалалық ортада да еңбек нарығында сәтті бәсекеге түсуі үшін сапалы білім мен кәсіби дайындық алу үшін жағдай жасау қажет.

ҚР Өлеуметтік кодексін іске асыру шеңберінде 2023 жылғы 1 шілдеден бастап Қазақстанда облыс орталықтары мен мегаполистерде 20 еңбек мобильділігі орталығы құрылды, ал жұмыс істеп тұрған халықты жұмыспен қамту орталықтары мансап орталықтары болып қайта құрылды. Бұдан басқа, 2023 жылдың 1 шілдесінен бастап еліміздің барлық өңірлерінде өзіне-өзі қызмет көрсету аймақтарын құру жолымен онлайн форматта және мансап орталықтарында жұмыспен қамту қызметтерін көрсетуді масштабтау бойынша барлық қажетті шаралар қабылданды», - деп атап өтті Асқар Ниязов [2].

Еңбек ресурстарын дамыту орталығы дайындаған болжамға сәйкес, 2023-2030 жылдар аралығында жалдамалы жұмысшыларға сұраныс 2 миллионға жуық адамға дейін өседі деп күтілуде. Жалдамалы еңбекке ең жоғары сұраныс 2028 жылы жоспарланған, онда шамамен 261,4 мың адам жұмысқа қабылданады деп күтілуде. Бұл өсім ішінара әйелдердің зейнеткерлік жасының өсуі 2028 жылға дейін баяулауымен байланысты. Мәліметтерге сәйкес, 2023-2030 жылдар аралығында жалдамалы қызметкерлерге ең үлкен қажеттілік білім беру (395,6 мың адам), ауыл шаруашылығы (196,3 мың адам) және сауда (193,2 мың адам) салаларында болады. Білім берудегі жұмысшыларға сұраныстың артуы 2000-шы жылдардың басынан бастап елде туылған балалар санының көбеюіне байланысты, бұл "нәресте бумы" деп аталады.

Ауылдық жерлерде еңбек ресурстарын дамыту ауылдық аумақтардың тұрақты дамуын қамтамасыз етудің маңызды аспектісі болып табылады. Халықтың азаюы, білікті мамандардың жетіспеушілігі және заманауи технологияларға қол жетімділіктің шектелуі сияқты ауылдық жерлерде кездесетін қиындықтарға қарамастан, Еңбек ресурстарын дамыту ауылдағы өмір сүру деңгейін арттырудың негізгі факторы болуы мүмкін.

Кәсіптік даярлаудың тиімді бағдарламалары, кәсіпкерлікті қолдау, ақпараттық технологияларға қол жеткізуді қамтамасыз ету және халықтың өмір сүру сапасын арттыру жас мамандарды тартуға, еңбек жағдайларын жақсартуға және ауыл шаруашылығындағы өнімділікті арттыруға ықпал етуі мүмкін.

Демек, білім беруге, инфрақұрылымды дамытуға, жұмыс орындарын құруға және жергілікті кәсіпкерлерді қолдауға инвестиция салу ауылдық жерлердің тұрақты дамуына және олардың тұрғындарының әл-ауқаты мен өмір сүру сапасын жақсартуға ықпал етуі мүмкін. Ауылдық жерлерде еңбек ресурстарын сауатты басқару перспективалы және гүлденген қоғам құруда маңызды рөл атқарады.

Әдебиеттер

1. Aikyn.kz//Кәмила Еркін - Еңбек нарығы демографиялық дүмпуге дайын ба?, 2024 жыл// Ресми сайт: <https://aikyn.kz/261910/en-bek-naryg-y-demografiyalyk--dumpuge-dayyn-ba>
2. www.gov.kz//Халықты жұмыспен қамту орталықтары 2023 жылғы 1 шілдеден бастап Қазақстанда мансаптық орталықтар болып қайта құрылды//Ресми сайт:<https://www.gov.kz/memleket/entities/enbek/press/news/details/582857?lang=kk>

Сыздыкова А.Н., 1 курс (Қарағанды Бөкетов университеті)
Ғылыми жетекші - PhD, профессор ассистенті Атабаева А.К.

ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ ИНФЛЯЦИЯ

Инфляция әрдайым әр мемлекетте болатын. Қазақстан да ерекшелік емес. Желтоқсан айында Қазақстанда инфляция 10,3%-дан 9,8%-ға дейін төмендеді. Алайда, осы құлдырауға қарамастан, жыл қорытындысы бойынша еуразиялық экономикалық одаққа мүше елдер арасындағы тауарлар мен қызметтерге бағаның өсуі бойынша ел әлі де көшбасшы болып шықты. Мұндай қорытынды Еуразиялық экономикалық комиссияның деректері негізінде жасалуы мүмкін. Мысалы, одақтағы орташа инфляция 7,5%- ды құрады.

Жалпы, Қазақстан желтоқсан айында барлық дерлік санаттар бойынша көшбасшылыққа қарсы тұр. Бір жыл ішінде азық-түлік тауарларының бағасы 8,5%-ға өсті, ал ЕАЭО бойынша бұл көрсеткіш 7,8%-ды құрады. Армениядағы бағалар 4,5%-ға төмендеді. Одақтың басқа елдерінде азық-түліктің де бағасының өсуі Қазақстанға қарағанда төмен болды.